

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

DĚJEPISNÁ OLYMPIÁDA
53. ročník – 2023/2024

Školní kolo – zadání I. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení: .....

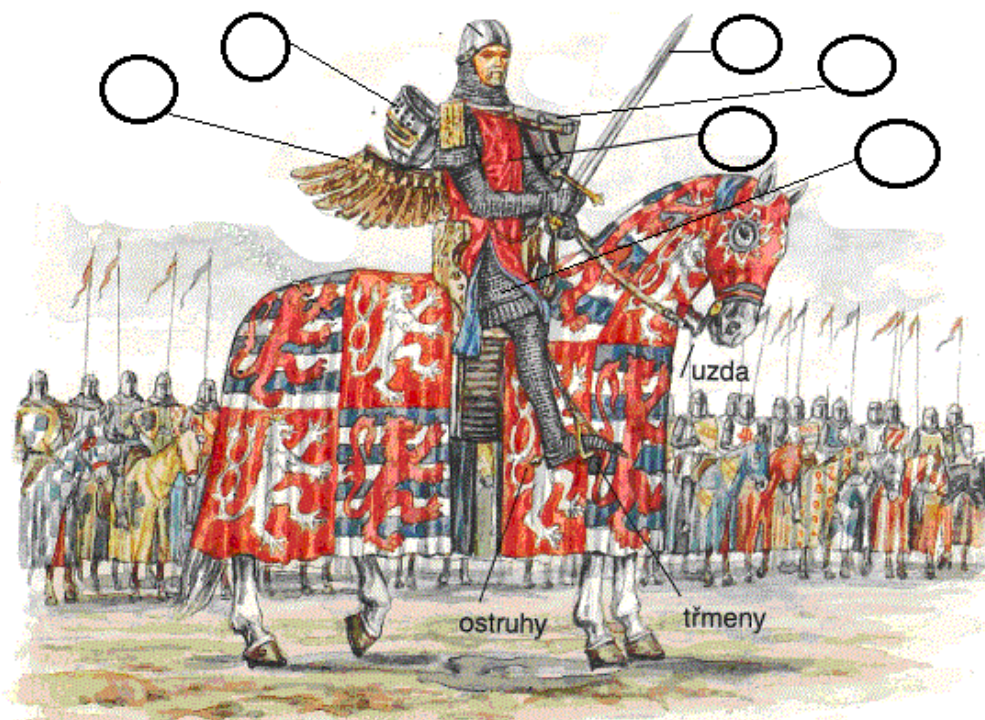
Tematické zaměření ročníku: „**Každodenní život a kulturní kořeny českých zemí (Čechy, Morava, Slezsko). Od Cyrila a Metoděje po Jana Husa.**“

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **60 bodů**.

Úkol č. 1

Rytíř byl jedním ze symbolů středověku. A být rytířem, to nebylo jen tak. Svojí přísahou se totiž rytíř zavazoval, že bude dodržovat zásady, které byly spojeny s životem pravého křesťanského bojovníka. Prohlédněte si dobře následující obrázek a vypracujte úkoly, které jsou pod ním.

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

A. Nejcennějším majetkem rytíře býval(a):

1. kůň
2. klenot
3. štít
4. helmice

B. Vyberte z nabídky všechny názvy rytířovy výbroje a jejich čísla dopište do obrázku.

1. helmice	6. pavéza
2. sudlice	7. meč
3. čamara	8. štít
4. ohlávka	9. klenot
5. bojová suknice	10. kroužková zbroj

C. Podle znaků na pokrývce koně lze usuzovat, že jezdec na obrázku byl mimo jiné i:

- a) polský král
- b) český král
- c) uherský král

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 2

V 1. polovině 12. století psal děkan pražské kapituly Kosmas kroniku a v ní se zabýval i nejstaršími českými dějinami. Přečti si ukázkou a rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda platí (zakroužkuj ANO), nebo neplatí (zakroužkuj NE).

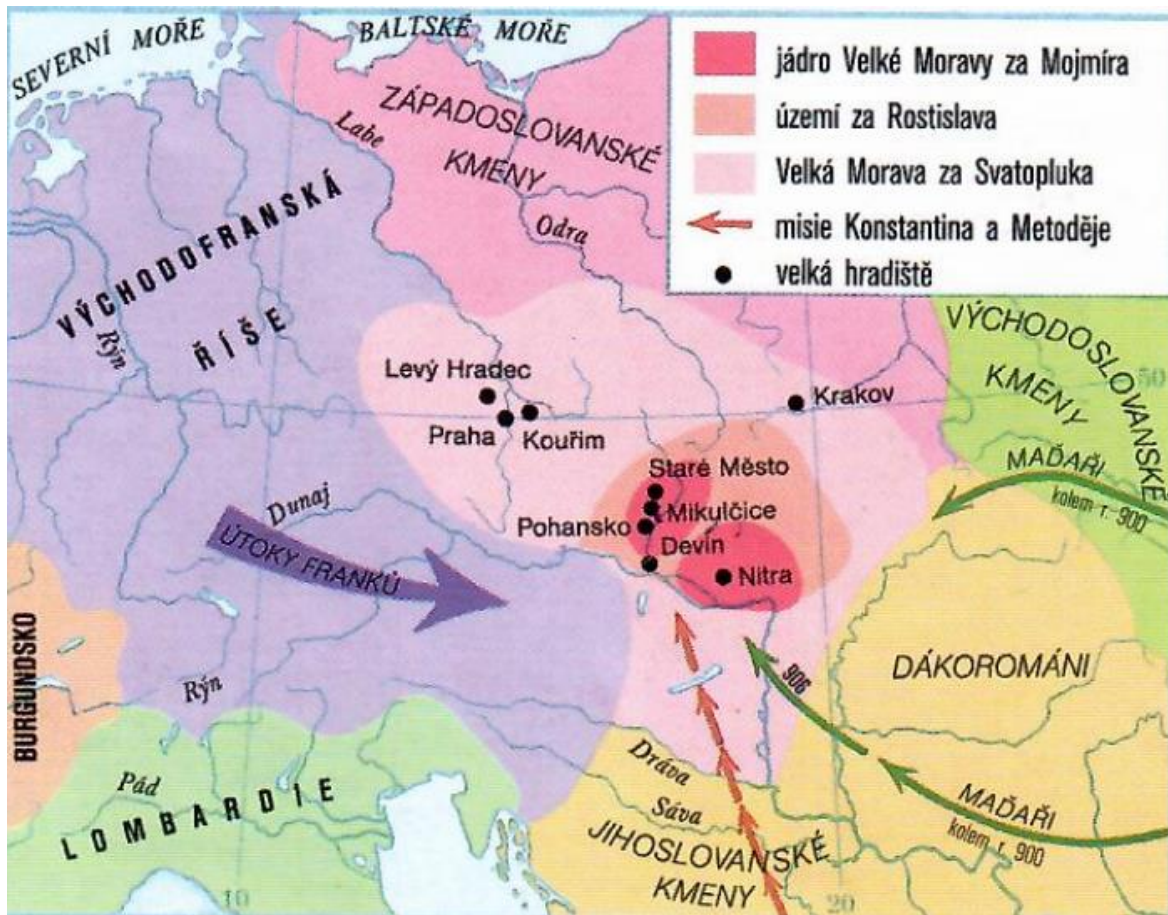
Když do těch pustin vstoupil člověk, ať to byl kdokoli, neznámo s kolika lidmi, hledaje příhodných míst k lidským příbytkům, přehlédl bystrým zrakem hory a doly, pláně a stráně a tuším kolem hory Řípu mezi dvěma řekami, Ohří a Vltavou, prvá zařídil sídla, prvá založil obydlí a radostně na zemi postavil bůžky, jež s sebou na ramenou přinesl. Tehdy stařešina, jehož ostatní jako pána provázeli, mezi jiným takto promluvil k své družině: „Druhové, kteří jste nejednou snášeli se mnou těžké trudy cesty po neschůdných lesích, zastavte se a oběťte oběť příjemnou svým bůžkům, jejichž zázračnou pomocí jste konečně přišli do této vlasti, kdysi osudem vám předurčené. To je ona, to je ona země, kterou jsem vám, jak se pamatuji, častokrát sliboval, země nikomu nepoddaná, zvěře a ptactva plná, sladkým medem a mlékem vlhnoucí, a jak sami pozorujete, podnebím k obývání příjemná. Vody jsou všude hojné a nad obyčej rybnaté. Zde se vám nebude ničeho nedostávat, protože nikdo vám nebude škodit. Ale když takový, tak krásný a tak veliký kraj je ve vašich rukou, rozvažte, jaké by bylo vhodné jméno pro tu zemi.“ Ti hned, jako z božského vnuknutí, zvolali: „Poněvadž ty, otče, se jmenuješ Čech, kde najdeme lepší nebo vhodnější jméno, než aby i země slula Čechy?“

- a) Staří Čechové před příchodem Cyrila a Metoděje neměli žádné náboženské představy. ANO – NE
- b) Příchod kmene Čechů do jejich pozdější vlasti je zde vylíčen jako dobytelská expedice. ANO – NE
- c) Kronikář popisuje českou zemi jako „Zemi zaslíbenou“, poskytující svým obyvatelům hojnost obživy, zdrojů, bezpečí a darovanou „shůry“. ANO – NE
- d) Podle Kosmy žili staří Čechové už při svém příchodu do země ve feudálním zřízení pod vládou lenního panovníka. ANO – NE
- e) Nejstarší slovanská osídlení byla podle příběhu založena na území dnešní Prahy. ANO – NE

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 3

Dobře si prohlédni následující mapu. Rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá situaci na mapě (zakroužkuj ANO), nebo neodpovídá situaci na mapě (zakroužkuj NE).

- a) Maďaři útočili na území Velké Moravy již v 8. století. ANO – NE
- b) Jádro Velké Moravy za Mojmíra zasahovalo až do oblasti dnešních Jižních Čech. ANO – NE
- c) Mezi velká hradiště na území Velké Moravy patřil ve své době i Krakov. ANO – NE
- d) Území dnešních Středních Čech bylo součástí Velké Moravy za vlády knížete Svatopluka. ANO – NE
- e) Řeky Dunaj, Labe a Sáva protékaly územím Velké Moravy. ANO – NE

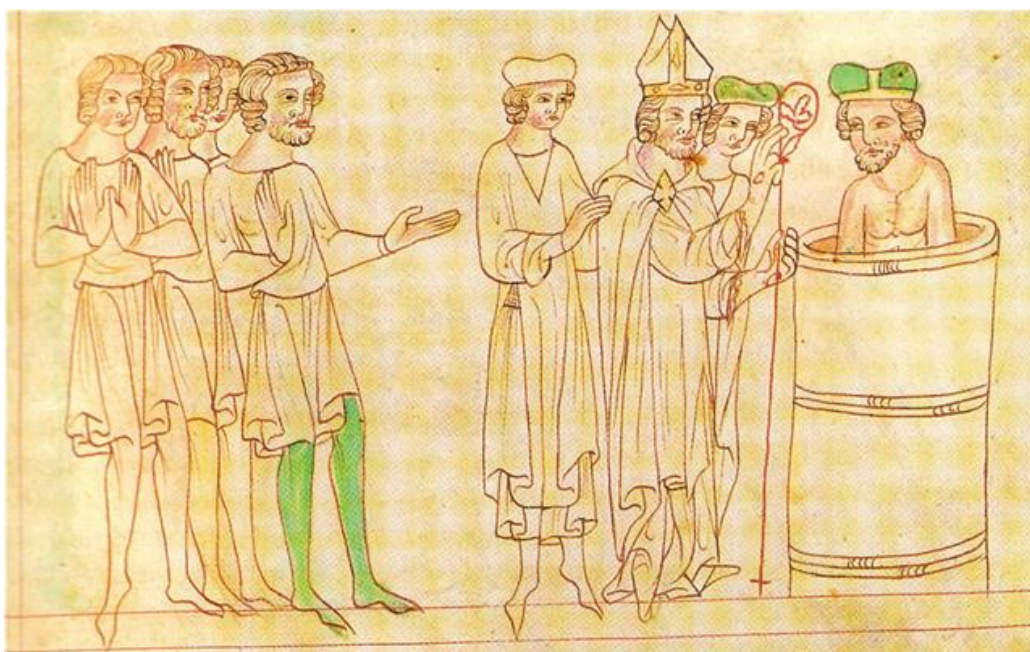

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 4

Přečti si úryvek z překladu Kristiánovy legendy, který popisuje návštěvu prvního historicky známého Přemyslovce Bořivoje na Velké Moravě. Poté si prohlédni obrazový pramen, který s textem souvisí. Splň jednotlivé úkoly.

Ten skvěje se nejkrásnější podobou a květem nejlepšího mládí, jednou za jistou věcí svou a lidu sobě svěřeného přijel ke knížeti svému čili králi Svatoplukovi na Moravu a byl od něho laskavě uvítán a na hostinu zároveň s ostatními pozván. Leč nikterak mu nebylo dopřáno místa k sezení mezi křesťany, ale před stolem na podlahu mu kázáno se posadit. Tohoto příkoří zželelo se biskupu Metodějovi i řekl prý mu: Ach, že ty takový a tak mocný muž nestydíš se býti odstrčen od sedadel knížecích, ačkoli požíváš sám též důstojnosti knížecí, nýbrž raději pro ohavnou modloslužbu přeješ si s pasáky sviní na zemi ležeti! Tu dí onen: V jaké vydávám se nebezpečství takovou věcí, nebo co dobrého mi přinese náboženství křesťanské?

1. Rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda (na základě přiložených pramenů) platí (zakroužkuj ANO), nebo neplatí (zakroužkuj NE).
  - a) Morava byla v dané době podřízena vládě českého knížete. ANO – NE
  - b) Bořivoj usedl na zem, protože měl nižší postavení než kníže Svatopluk. ANO – NE
  - c) Knížete Bořivoj byl v době příjezdu na Moravu pohanem. ANO – NE
  - d) Kníže Bořivoj se dal pokřtít. ANO – NE
  - e) Středověká knížata nosila na hlavě korunu. ANO – NE

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

2. Postavy a jeden předmět na obrázku označ (piš přímo do obrázku) danými písmeny.

- a) Písmenem A označ křtitelnici.
- b) Písmenem B označ knížete Bořivoje.
- c) Písmenem C označ knížete Svatopluka.
- d) Písmenem D označ Bořivojovu manželku Ludmilu.
- e) Písmenem E označ biskupa Metoděje.

10	

Úkol č. 5

Malba ze znojenské rotundy sv. Kateřiny ukazuje pověst o počátcích vlády prvního panovnického rodu v Čechách. Prohlédni si ji a pak odpověz na otázky pod ní.

a) Čím se původně podle pověsti živil zakladatel českého panovnického rodu?

_____

b) Jak se tento mýtický zakladatel dynastie jmenoval (jeho druhé jméno souvisí s jeho zaměstnáním)? _____

2	

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 6

Duchovní kulturu středověku zásadně formovalo křesťanství a katolická církev. Následující obrázky ukazují, jak se jejich duchovní svět zhmotnil a jejich představy promítly do umění a řemeslnictví.

Rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda platí (zakroužkuj ANO), nebo neplatí (zakroužkuj NE).

- a) Na obrázcích je stavba z období raného středověku. ANO – NE
- b) Jde o významnou archivní památku. ANO – NE
- c) Stavba měla svými rozměry a výzdobou návštěvníka ohromit a dát mu prožít Boží velikost a majestát. ANO – NE
- d) Zdobený vstup do kostela se nazývá portál. ANO – NE
- e) Stavba takového kostela pravděpodobně trvala celá desetiletí, nezřídka i staletí. ANO – NE
- f) Jedná se o gotickou rotundu. ANO – NE

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 7

Dobře si prohlédněte obrázky 1–5. Doplňte odpovídající čísla obrázků do textu.

1)

2)

3)

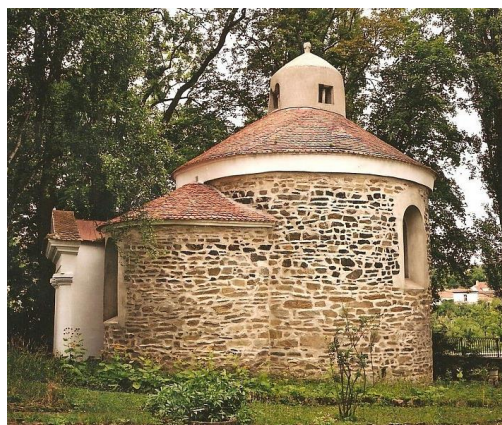
4)

5)

A. Na obrázcích č. .... najdeme příklady románských rotund.

B. Stavby na obrázcích č. .... sloužily pravděpodobně mimo jiné k bohoslužebným účelům.

C. Stavbu, která sloužila vrchnosti k bydlení, najdeme na obrázku č. ....

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 8

Přečtete si následující text a doplňte z nabídky na volná místa právě jeden výraz z nabídky, který do věty patří (ne všechny termíny budou využity).

Pokud bych veřejně kritizoval papeže a nešvary v církvi v 15. století, byl bych s největší pravděpodobností označen za ..... Co bych mohl kritizovat? Třeba to, že v jejím čele bylo více papežů. To se označovalo jako ..... Nebo by se mi určitě nelíbilo, že bych si mohl koupit ....., abych získal odpuštění trestu za své hříchy. Musím ale také čestně říct, že i biskupové a církevní učenci se čas od času scházeli na ....., aby nahromaděné problémy vyřešili. V 15. století se sešli například v..... a v .....

nabídka: *Basilej – desátek – exorcista – kacír – kardinál – koncil – Konstantinopol – Kostnice – mítink – odpustek – pohan – reformace – Řím – schizma*

6	

Úkol č. 9

Přečti si text, který napsal Jan Hus. Poté zakroužkuj 3 správná tvrzení, která z textu vyplývají.

Ještě jinými obyčejí hřeší kněží. Prvý obyčej jich, že krmí mnohé pochlebníky, aby je chválili, že sú štědří, a zovú bohaté proti tomu Kristovu naučení, jenž die: „Když činíš oběd neb večeři, nerod' volati přátel a bohatých!“ Druhý obyčej, že chovají čeled' nepotřebnú úřadu kněžskému, jako střelcův, komorníkův a mnoho panoší. Třetí obyčej, že kupují mnoho nepotřebných orudí, jako mísy stříbrné, koflíky, lžíce, polštáře a lože pyšné a jiné věci mnohé. Čtvrtý obyčej, že stavějí domy přílišně nákladité, bořie dobré, v nichž by mohli dobře bydliti, a stavějí jiné; a jakž se nebude líbiti, ihned oboří a jiné náklady učiní. Ale oboří-li se co v kostele, toho nedbají, by opravili, ale chudé lidi pudí, aby naložili. Pátý obyčej, že chovají koně krásné a přípravu pyšnú na ně strojí a pak psuov mnoho lovčích, jimiž chudých almužnu maří.

- Kněží pořádali hostiny pro zámožné hosty. Líbilo se jim, že jim hosté lichotili.
- Kněží by měli mít dostatek služebnictva, aby měli čas na modlitby.
- Chudí věřící se skládali na opravy kostela.
- Kněží občas hřeší, ale svou vinu napravují tím, že dávají chudým almužnu.
- Kněží se vybavovali k honitbám zvěře.

3	

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Úkol č. 10

Které všechny z uvedených událostí proběhly ještě před tím, než měl Jan Hus slyšení před kostnickým koncilem?

- a) Na český trůn nastoupili Lucemburkové
- b) Zemřel Václav IV.
- c) Byla založena Univerzita Karlova
- d) V Praze bylo založeno arcibiskupství.

Řešení: _____

3

Úkol č. 11

I v této otázce se zaměříme na Jana Husa. Prohlédni si čtyři iluminace, které pocházejí z kroniky koncilu v Kostnici. Seřaď obrázky ukazující události z příběhu Jana Husa tak, jak mohly jít za sebou.

A

B

C

D

Řešení: _____

4

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Rozřazovací otázka:

Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda platí (zakroužkuj ANO), nebo neplatí (zakroužkuj NE).

První velkomoravský kníže, kterého známe jménem, byl kníže Bořivoj. ANO – NE

Výsledkem slyšení soluňských bratří u papeže bylo mimo jiné povolení latiny jako bohoslužebného jazyka na Velké Moravě. ANO – NE

Arcibiskup Metoděj pokřtil na Velké Moravě knížete Václava. ANO – NE

K zavedení pražského groše došlo za vlády krále Boleslava I. ANO – NE

Vladislav II. obdržel od Fridricha Barbarossy spolu s královským titulem i nový erbovní znak Iva. ANO – NE

Václav II. založil Zbraslavský klášter jako pohřebiště českých králů. ANO – NE

K povýšení pražského biskupství na arcibiskupství došlo již za Přemyslovců. ANO – NE

Jan Lucemburský padl v první velké bitvě třicetileté války u Valmy. ANO – NE

Z rodu Přemyslovců pochází mimo jiné světci sv. Václav a sv. Anežka. ANO – NE

Konflikt Václav IV. s pražským arcibiskupem vyvrcholil smrtí Jana z Pomuku. ANO – NE